

BODI RAMIRO, Julio. *De ferralla a patrimoni. El procés de patrimonialització industrial de les antigues instal·lacions siderometalúrgiques de Port de Sagunt (1984-2014).* València: Institució Alfons el Magnànim, 2018. *Estudis Universitaris/ Antropologia*, 154. 276 pàgs. [12'5 x 21'5].

Estudi centrat en un procés de patrimonialització que es basa en plantejaments antropològics i sociològics, per mitjà del qual es recupera, restaura i posa en valor uns determinats elements culturals.

Com a sociòleg analitza el treball i la patrimonialització industrial del Port de Sagunt, un port que va créixer i es consolidà amb l'increment de la producció siderúrgica, augmentant la població de la localitat durant el s. XX. En concret estudia una *Company Town* de mineria i siderúrgia. Abans de que aquesta es desmantellés s'inicià el procés de patrimonialització durant la dècada dels anys noranta del segle passat, tot i la problemàtica que despertà, ja que la Comunitat Valenciana havia proposat el projecte de la Ciutat de les Arts Escèniques.

Ens recorda que les poques instal·lacions que van sobreviure al desmantellament de la indústria siderometalúrgica van ser considerades poc més que ferralla; abans que comencés la seva patrimonialització, eren residus inservibles al estar descontextualitzats de l'empresa. En el primer capítol es defineix l'objecte i objectius, així com la perspectiva d'anàlisi. En el segon es comenta com es porta a terme el procés de patrimonialització i la seva condició política; és un capítol teòric que revisa aspectes lligats al patrimoni. Pel que fa al tercer capítol exposa una visió històrica del Port de Sagunt des de principis del s. XX fins a finals de segle. El quart tracta sobre el Museu Industrial i la forma que s'ha adoptat en la patrimonialització de l'Alt Forn 2 de 1984 a 2014. Finalitzant amb una valoració dels trenta anys de tancament de les instal·lacions. S'han entrevistat els diferents treballadors per observar el seu posicionament respecte al patrimoni. Conté una taula amb les diverses categories, llocs de treball i perfils laborals de la siderúrgia. Els obrers representaren el 80% dels treballadors i la majoria eren homes.

A les conclusions l'autor valora el model de les *Company Town* d'una manera positiva ja que permetia l'ascens en l'empresa, proporcionava al treballador un seguit de serveis i assegurava la identificació dels treballadors amb els valors de l'empresa, tot i la duresa del treball que efectuava la majoria de la plantilla. El 1984 el Port de Sagunt tancà i molts van pensar que era per motius polítics i no tècnics; llavors es van activar les iniciatives patrimonials. Bodi destaca que en l'actualitat la Fundació Comunitat Valenciana de Patrimoni Industrial de Sagunt treballa sobre un discurs patrimonial que compagina la vessant tècnica, arquitectònica i material amb la dimensió turística; projectant aquest patrimoni més enllà de l'àmbit local en un futur Museu Industrial. Inclou nombrosa bibliografia i annexos.

IHE

(Secretaria de la revista)

Traducción de la reseña anterior:

Estudio centrado en un proceso de patrimonialización que se basa en planteamientos antropológicos y sociológicos, mediante el cual se recupera, restaura y pone en valor unos determinados elementos culturales. Como sociólogo analiza el trabajo y la patrimonialización industrial del Puerto de Sagunto, un puerto que creció y se consolidó con el incremento de la producción siderúrgica, aumentando la población de la localidad durante el s. XX. En concreto estudia una *Company Town* de minería y siderurgia. Antes de que ésta se desmantelase se inició el proceso de patrimonialización durante la década de los años noventa del siglo pasado, a pesar de la problemática que se originó, ya que la Comunidad Valenciana había propuesto el proyecto de la Ciudad de las Artes Escénica.

Nos recuerda que las pocas instalaciones que sobrevivieron al desmantelamiento de la industria siderometalúrgica fueron consideradas poco más que chatarra; antes de que empezara su patrimonialización, éstos eran residuos inservibles al estar descontextualizados de la empresa. En el primer capítulo se define el objeto y objetivos, así como la perspectiva de análisis. En el segundo se comenta como se lleva a cabo el proceso de patrimonialización y su condición política; es un capítulo teórico que revisa aspectos ligados al patrimonio. En cuanto al tercer capítulo expone una visión histórica del Puerto de Sagunto desde principios del s. XX hasta finales de siglo. El cuarto trata sobre el Museo Industrial y la forma que se ha adoptado en la patrimonialización del Alto Horno 2 de 1984 a 2014. Finaliza la obra con una valoración de los treinta años de cierre de las instalaciones. Se han entrevistado los diferentes trabajadores para observar su posicionamiento respecto al patrimonio. Contiene una tabla con las diversas categorías, lugares de trabajo y perfiles laborales de la siderurgia. Los obreros representaron el 80% de los trabajadores y la mayoría eran hombres.

En las conclusiones el autor valora el modelo de las *Company Town* de una manera positiva ya que permitía el ascenso en la empresa, proporcionaba al trabajador una serie de servicios y aseguraba la identificación de los trabajadores con los valores de la empresa, a pesar de la dureza del trabajo que efectuaba la mayoría de la plantilla. En 1984 el Puerto de Sagunto cerró y muchos pensaron que era por motivos políticos y no técnicos; entonces se activaron las iniciativas patrimoniales. Bodi destaca que en la actualidad la Fundació Comunitat Valenciana de Patrimoni Industrial de Sagunto trabaja sobre un discurso patrimonial que compagina la vertiente técnica, arquitectónica y material con la dimensión turística; proyectando este patrimonio más allá del ámbito local en un futuro Museo Industrial. Incluye numerosa bibliografía y anexos.

IHE
(Secretaria de la revista)